

Visie van de Nederlandse Akkerbouw Vakbond op de akkerbouw tot 2025

30 augustus 2016



Nederlandse Akkerbouw Vakbond
Antwoordnummer 16404
4758 WL Standdaarbuiten
T: 0168 - 329 130 | F: 0168 - 328 735
E: info@nav.nl
I: www.nav.nl
 @NAV_AkkerBouwer
 Nederlandse.Akkerbouw.Vakbond
 Nederlandse Akkerbouw Vakbond



Samenvatting

De Nederlandse Akkerbouw Vakbond ziet een grote toekomst voor hoog-productieve, innovatieve en duurzame akkerbouw in Nederland. Dit berust op twee pijlers:

1. Markt- en prijsbeleid:
 - het Europese landbouwbeleid (GLB) moet er op gericht zijn dat zowel de voedselsoevereiniteit als de inkomens van boeren veilig zijn door aanbodbeheersing, marktregulering en ruimte voor boeren om zich te organiseren in de markt. Pas daarna kan sprake zijn van verschuiving van toeslagrechten naar plattelandsontwikkeling;
 - agrarische producten moeten buiten vrijhandelsverdragen worden gehouden.
2. Duurzame productie:
 - aandacht voor bodemleven door balansbemesting;
 - toename van inzet van groene gewasbeschermingsmiddelen met behoud van een voldoende breed middelenpakket;
 - toename van de teelt van eiwitgewassen;
 - binding van CO₂ om de klimaatverandering tegen te gaan;
 - een belangrijke rol voor de akkerbouw bij transitie naar een biobased economie.

Onafhankelijke kwaliteitscontrole en vermindering van de regeldruk zijn belangrijke randvoorwaarden. Zowel de politiek als de consumenten moeten zich bewust zijn van de belangrijke bijdrage van de akkerbouw aan voedselveiligheid en –kwaliteit en de grote economische rol van de akkerbouw.

Inleiding

De Nederlandse akkerbouw is wereldwijd toonaangevend en dat moet zo blijven. De producten zijn van goede kwaliteit en zijn belangrijk als exportproducten. De Nederlandse akkerbouwproductie staat voor goed en veilig voedsel voor consumenten, veilige grondstof voor de voedingsmiddelen- en conservenindustrie, de productie van zaad- en plantgoed voor akker- en tuinbouwgewassen en goed veevoer. De NAV strijdt voor een goed inkomen voor akkerbouwers op basis van duurzame productie. Daarbij is het nodig dat de prijzen minimaal kostendekkend zijn en dat de prijzen redelijk stabiel zijn. De belangrijkste bedreigingen voor de akkerbouw zijn blootstelling aan de wereldmarkt, schaalvergroting vs. bedrijfsopvolging, verpaupering van het platteland en een sterke vergrijzing van de populatie akkerbouwers.

Het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) heeft vanaf de jaren '50 van de vorige eeuw tot doel gehad dat Europa zelf altijd voldoende voedsel zou produceren en het inkomen van boeren te garanderen. In eerste instantie werden vaste (bodem)prijzen gegarandeerd, wat leidde tot overproductie (melkplas, boterberg enz.). Vervolgens zijn quota ingesteld. Begin jaren '90 werd dit voor graan vervangen door inkomenssteun met aandacht voor milieu en teeltwijze. Rond de eeuwwisseling werden twee pijlers ingesteld: 1. Markt- en inkomensbeleid en 2. Plattelandsbeleid. Vervolgens werden de bedrijfstoelagen losgekoppeld van de productie en nu is er inmiddels sprake van betalingsrechten met cross-compliance in de vorm van vergroeningseisen. Zo is het GLB van prijs- en inkomensbeleid met als doel de Europese voedselsoevereiniteit te waarborgen gaandeweg steeds meer veranderd richting plattelandsbeleid met steun voor boeren op basis van de omvang van hun bedrijf. Hiermee raakt het oorspronkelijke doel, namelijk waarborgen dat boeren een fatsoenlijk inkomen kunnen verdienen waarmee de voedselproductie in Europa op peil blijft, meer en meer uit beeld. Er gaan nu geluiden op dat de steun aan boeren moet worden afgebouwd. De NAV is voorstander van een goed inkomen voor akkerbouwers, zonder afhankelijk te zijn van steun, maar dan moet wel eerst aan een aantal basisvoorwaarden worden voldaan voordat in het GLB gepraat kan worden over afbouwen van de betalingsrechten.

Toekomstvisie

De NAV heeft als toekomstbeeld van de akkerbouw een dynamische sector met voldoende ruimte voor groei en innovatie. De productie is maatschappelijk en economisch duurzaam. De akkerbouw wordt door consumenten gewaardeerd om haar bijdrage aan de voedselzekerheid en voedselkwaliteit en wordt erkend als belangrijke

economische factor. Akkerbouwers zijn goed op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen en teeltwijzen zijn hoogproductief en innovatief. Precisielandbouw en nieuwe technieken zorgen voor een meer efficiënte toepassing van mineralen en gewasbeschermingsmiddelen. De sector grijpt de mogelijkheden van plantaardige productie om klimaatverandering te verminderen en de akkerbouw is minimaal klimaatneutraal. De sector investeert in onderzoek waar alle boeren baat bij hebben. Akkerbouwers kunnen een goede productie en een goed inkomen realiseren zonder afhankelijk te zijn van subsidies. Deze toekomstvisie rust op twee pijlers: een Europees markt- en prijsbeleid en duurzame productie.

1. Markt- en prijsbeleid

Het inkomen van akkerbouwers komt primair uit de markt door verkoop van oogstproduct. Maar de productie kent twee belangrijke verschillen met 'normale' economische sectoren, waardoor voor de agrarische sector overheidsbeleid nodig is. In de eerste plaats is vrijwel de gehele voedselproductie inelastisch: dus zowel de vraag als het aanbod variëren nauwelijks op grond van het prijsniveau, waardoor er een grote prijsvolatiliteit plaats heeft. Korte hoge pieken in de prijs worden gevolgd door lange diepe dalen. In de tweede plaats is er onbalans in marktpositie doordat er weinig inkopers zijn (retail) ten opzichte van het grote aantal producenten (boeren). Om de voedselzekerheid te garanderen zijn (overheids)beleidsmaatregelen nodig die de markt reguleren en het prijsniveau stabiliseren.

De NAV is voorstander van 'Managed Trade': aanbodbeheersing met een op zijn minst kostendekkende prijsondergrens in de markt. De NAV strijdt tegen verdere liberalisering van de markt voor agrarische producten omdat dat een negatief effect heeft op de voedselveiligheid, voedselzekerheid en voedselsoevereiniteit. Stabilisatie van de (basis)voedselmarkt voorkomt niet alleen (te) lage prijzen maar ook tekorten met (te) hoge prijzen.

De Nederlandse boeren telen op relatief dure grond, wat de kostprijs hoog maakt in vergelijking met andere landen. Dit maakt dat de prijzen van de producten of de productie per hectare hoger moeten zijn om kostendekkend en met een marge voor de boer te telen. De NAV vindt dat boeren hun inkomen uit de markt moeten kunnen halen en niet afhankelijk moeten zijn van directe GLB-betalingen om te overleven. Met het ingezette EU-landbouwbeleid tot ontkoppeling tussen productie en (prijs)ondersteuning vormen de GLB-betalingen nu een soort van bodem onder de inkomensvorming. Het GLB na 2020 zou weer meer productiegericht met faire prijzen moeten zijn; aanbodbeheersing voor de basisproducten graan, plantaardig eiwit en melk. Daarnaast zou het GLB ruimte moeten bieden aan boeren om zich te verenigen zonder problemen met de mededingingsautoriteiten. Pas daarna kan er sprake zijn van een omschakeling van bedrijfstoelagen naar plattelandsbeleid!

1.1 Praktische invulling:

De NAV pleit voor de volgende concrete punten inzake markt- en prijsbeleid:

- Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid moet als doelstelling hebben om zowel de voedselproductie als de inkomensvorming van boeren te ondersteunen;
- De onderhandelingen over TTIP en CETA moeten zo worden aangepast dat ofwel landbouw geheel buiten de verdragen komt, ofwel dat voor geïmporteerde producten niet alleen dezelfde eisen op gebied van voedselveiligheid maar ook op gebied van productiewijze (dierenwelzijn, milieueffect etc.) mogen worden gesteld als aan de nationale producten;
- Boeren moeten meer mogelijkheden krijgen om afspraken over omvang van de productie en de prijs te maken en zich te organiseren op het gebied van afzet zonder problemen te krijgen met de ACM. Hiertoe is een ruimere wetgeving nodig op zowel Europees als nationaal niveau. Het huidige GLB zegt daarin tegemoet te komen, maar in de praktijk blijkt dit tegen te vallen door alle juridische beperkingen en het feit dat geen toetsing vooraf door de ACM mogelijk is;
- Boeren moeten een betere positie krijgen in de keten. Alle laagste-prijsgaranties gaan momenteel ten koste van de inkomens van de boeren, terwijl de overige ketenpartijen hun marges houden of zelfs vergroten. Boeren hebben nauwelijks mogelijkheden om hier iets aan te doen omdat ze zich niet mogen organiseren en omdat er geen werkbare constructie is voor het indienen van klachten over oneerlijke handelspraktijken. De NAV pleit daarom voor instellen van een onafhankelijke instelling als een Autoriteit Producent en Markt (APM).



2. Duurzame productie, biobased economie en tegengaan van klimaatverandering

Er is een ontwikkeling naar steeds duurzamere productiemethoden. Vanuit de wetgever worden wet- en regelgeving steeds strenger en afnemers en consumenten verwachten ook een duurzaam product zonder dat ze daar een meerprijs voor over hebben. Volgens de NAV moeten de consumenten hier wel aan meebetalen. De NAV pleit voor een goed bodembeheer met balansbemesting en stimuleren van het bodemleven en voor verduurzaming van gewasbescherming, uitgaande van behoud van een voldoende breed effectief middelenpakket.



De akkerbouw kan door het binden van CO₂ door de gewassen een bijdrage leveren aan terugdringen van de klimaatverandering. Akkerbouwers spannen zich in het organische stof gehalte van de bodem te verhogen en zo de gebonden CO₂ vast te leggen. De NAV ziet kansen voor tegengaan van de klimaatverandering in verschuiving naar een biobased economie. Ook zijn er kansen door meer aandacht voor inhoudsstoffen. Speciale inhoudsstoffen of het verwaarden van reststromen (vergisting, stoffen in gewasresten) kunnen belangrijke stappen zijn richting een biobased economie en nieuwe inkomstenbronnen bieden voor akkerbouwers.

Eiwitgewassen spelen in de visie van de NAV in de toekomst een grote rol in het bouwplan. De redenen hiervoor zijn verschuiving van de consumptie van dierlijk naar plantaardig eiwit, de onbalans in EU-productie en -consumptie en het feit dat leguminosen stikstofbindende gewassen zijn en daardoor goed zijn voor het milieu en de biodiversiteit. Er is ruimte voor nieuwe (eiwit)gewassen en specialty crops.

Door het toepassen van innovatieve veredelings technieken worden grote stappen gezet richting gewassen die resistent zijn tegen ziekten en plagen. De Nederlandse veredelingsindustrie behoudt haar prominente rol en moet daarbij niet gehinderd worden door octrooien op planten(eigenschappen).

Een maatschappelijke ontwikkeling is verschuiving naar meer directe verkoop aan consumenten (korte ketens). Deze ontwikkeling dient gestimuleerd te worden, omdat dit in het algemeen de betrokkenheid van de consument bij de landbouw vergroot en betere prijzen oplevert voor de boeren.

2.1 Praktische invulling:

Voor het geschetste toekomstbeeld van duurzame productie moeten diverse knelpunten worden opgeheven:

- In het huidige GLB zijn een aantal veranderingen nodig om de beleidsdoelen te halen:
 - minder belemmeringen voor het akkerbouw-strokenpakket (kleiner percentage voor de beheerde akkerrand);
 - alle voormalige dijken tellen mee als landschapselementen;
 - aanpassing van de vergroeningseisen bij graan-op-graan teelt;
 - alle eiwitgewassen (vlinderbloemigen) moeten meetellen voor de vergroening;
 - alle eisen op gebied van verduurzaming en vergroening moeten voor alle sectoren met betalingsrechten gelden en niet alleen voor de akkerbouw.
- In het 6^e actieprogramma nitraatrichtlijn moet worden voorkomen dat uitputting van de bodem optreedt, met name wat betreft fosfaat moet de onttrekking kunnen worden aangevuld. Bij de huidige hoge opbrengsten moet de Pw grenswaarde worden aangepast. Zo zou de toestand 'laag' moeten gelden tot een Pw waarde van 45 in plaats van 36;
- De toelating van 'groene' gewasbeschermingsmiddelen moet worden vlot getrokken. De NAV pleit daarom voor een variabel label voor deze middelen conform OESO guidance, waardoor ook middelen met minder dan 90% werking die een rol van betekenis kunnen hebben in de teelt worden toegelaten;
- Bij de herregistratie van gewasbeschermingsmiddelen moet oog zijn voor het behoud van een voldoende breed effectief middelenpakket om problemen van uitselectie en resistentieontwikkeling te voorkomen. Met name door mogelijke invoering van de EFSA Bee Guidance en de regelgeving rondom hormoonverstorende stoffen dreigen veel middelen, ook 'groene', te verdwijnen. Implementeren van nieuwe normen/guidance dient te worden vooraf gegaan door een transparante analyse van de gevolgen voor de teelt;
- De kringlopen moeten meer regionaal gesloten kunnen worden i.p.v. mondiaal;
- Er moet meer aandacht zijn voor veredeling van eiwitgewassen;
- De NAV is tegenstander van octrooien op planteneigenschappen. Wanneer nieuwe rassen of hun eigenschappen geïpoteerd zijn, belemmert dit de ontwikkeling van nieuwe rassen, omdat er te veel moet worden afgedragen voor het gebruik van de geïpoteerde rassen. Hierdoor zullen allerlei boerencoöperaties



- en kleine bedrijven niet meer in staat zijn om nieuwe rassen te ontwikkelen. De NAV pleit daarom voor aanpassing van de Europese octrooiwet of op zijn minst voor een uitgebreide veredelingsvrijstelling;
- De NAV is voorstander van het kwekersrecht. Immers, dit stelt de ontwikkelaars van nieuwe rassen in staat om hun investeringen terug te verdienen en daarmee blijven boerencoöperaties en kleine veredelingsbedrijven in staat te investeren in veredeling;
 - De NAV is er verder voorstander van, dat nieuwe verdelingstechnieken waarbij in het eindproduct (het nieuwe ras) alleen soorteigen DNA aanwezig is, niet worden aangemerkt als GMO. Daarbij zou volgens de NAV de afweging moeten worden gemaakt welk probleem wordt opgelost, zoals bijvoorbeeld ziekten, en of er mogelijk nieuwe problemen ontstaan. Wat betreft transgene GMO's volgt de NAV het publieke debat.

Randvoorwaarden

Kwaliteit, kwaliteitscontrole, teeltverordeningen, administratieve verplichtingen

Nederland heeft een goede reputatie wat betreft de kwaliteit van de agrarische producten. De NAV pleit er voor om de controlerende instantie NAK in haar huidige vorm te behouden. De onbesproken kwaliteit is het handelsmerk van de Nederlandse akkerbouw en dat is mede te danken aan de keuringsinstanties.

Teeltverordeningen zijn overgegaan van het Productschap Akkerbouw naar het Ministerie van Economische Zaken. Vanwege het ontbreken van de bestuurlijke boete als sanctie in de Gewasbeschermingswet, komt men ook bij kleine overtredingen direct in het strafrecht met alle gevolgen van dien. De NAV pleit er voor om bij handhaving van de teeltverordeningen, die oorspronkelijk vrijwillig zijn opgesteld door de boeren, het instrument van bestuurlijke boete mogelijk te maken.

Boeren ervaren toename van de administratieve verplichtingen, terwijl door het kabinet wordt gestreefd naar afname. RVO moet zich hierbij minder als controleur en meer als partner opstellen. Ook is het niet acceptabel dat de overheid en RVO later mogen opleveren dan toegezegd zonder dat dit meer tijd geeft aan de boeren.

Zichtbaarheid van de landbouw bij politiek en publiek

De NAV vindt dat een aantal grote politieke partijen te weinig oog hebben voor de landbouw en de belangen van boeren. Er worden regels bedacht zonder oog te hebben voor de boerenpraktijk of economische gevolgen. De NAV pleit er voor dat de landbouw de prominente plaats krijgt in het politieke en publieke debat die zij gezien haar grote economische belang voor Nederland verdient. Dat wil zeggen dat boerenbelangen niet worden verkwanseld, dat boeren niet worden geconfronteerd met wet- en regelgeving die de bedrijfsvoering praktisch onmogelijk maakt en dat consumenten zich bewust zijn van de inspanningen van boeren en daarvoor willen betalen. Concreet betekent dit:

Politiek:

- Bij gebiedsinrichting minder focus op natuur(beheer) en meer oog ook voor landbouw;
- Geen monumentenstatus opleggen aan dynamische agrarische gebieden;
- Minder beperkingen voor boeren net buiten natuurgebieden;
- Accepteren dat moderne landbouw ruimte nodig heeft;
- Praktisch uitvoerbare regelgeving;
- De openlijk verkondigde ruimte voor landbouw wordt niet alleen met de mond beleden maar blijkt ook uit politieke keuzes.

Publiek:

- Consumenten weten waar het eten vandaan komt en hoe het geproduceerd wordt;
- Consumenten zijn bereid tot (meer) betalen wanneer boeren aan door consumenten en afnemers opgelegde bovenwettelijke verplichtingen moeten voldoen.

Nederlandse Akkerbouw Vakbond
Antwoordnummer 16404
4758 WL Standdaarbuiten
T: 0168 - 329 130 | F: 0168 - 328 735
E: info@nav.nl
I: www.nav.nl
 @NAV_AkkerBouwer
 Nederlandse.Akkerbouw.Vakbond
 Nederlandse Akkerbouw Vakbond

